

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Epistola 388

Citation: Holberg, Ludvig: "Epistola 388", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 227. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-holb11val-shoot-workid67287.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

EPISTOLA CCCLXXXVIII.

Til **

Min Herre skriver, at han tabte sin Sag, efterdi hans Modstander havde sex Stæmmer mod fem. Han holder det for en stor Uheld udi Rettergang, at Dom skal fældes efter de fleeste Stæmmer: Han siger, at de fem Dommere, som han 228 havde paa sin Side, kunde veje op mod 12 af de andre, og at det er noget, som ingen tvivler om. Jeg bekiender, at hans Betænkning herover er ikke ilde grundet: Adskillige fornuftige Mænd have været af samme Tanker. Plinius sagde derudover fordom udi samme Tilfælde: Suffragia numerantur, non ponderantur, det er: Stemmerne vejes ikke, men tælles. Men man kand regne saadant blant de fornødne Uheld, som ikke er at ændre. Thi, hvis efter Stemmernes Pluralitet Domme ikke fældedes, kunde ingen Sag komme til Ende; ja intet Collegium, intet Societet eller Republik kand bestaae uden ved saadant Middel. Det er i den Henseende at Politici ansee visse Republiker og Societeter som mangelfafigte og ilde indrettede; efterdi udi de almindelige Forsamlinger intet kand sluttet eller forhandles efter de fleeste Stemmer. Af saadan Svaghed laborere de syv foreenede Nederlandske Provincier; efterdi hver Provincie, ja hver Stad, holder sig ikke forbunden til at rette sig efter, hvad som ved Pluralitet sluttet udi General-Staternes Forsamling. Samme Fejl tillegges og det Svitzerske Eidgenossenschaft. Herudover kand de nyttigste Anstalter ofte ingen Fremgang have, og Forvirrelser ikke hæves. Dette meene dog nogle at kunde undskyldes hos ovenmeldte tvende Stater; efterdi hver Provincie, ja hver Stad, er en egen Republik, og efterdi Foreningen er sluttet med saadanne Vilkaar. Men udi Polen, som er et eeneste sammenføjet Rige, kand saadant ikke undskyldes: Tvertimod, man kand ingen Regierings-Form ansee meer vanskabt og daarligere indrettet; thi der kand en Nuntius terrestris eller et eeneste Land-Bud ved Modsigelse til intet gjøre, hvad 300 fornuftige og velsindede Patrioter have besluttet. Polakkerne ansee vel saadant Liberum Veto, og Frihed til at imodsige, som en Zirat og Herlighed: Men alle sunde Politici ansee det som en hæslig Plett og Fordærvelse. Erfarenhed viser ogsaa, at Forvirrelsen udi Polen ofte er saa stor, at der er meere Anseelse til Anarchie eller ingen Regiering, end til indskrænket Monarchie. Den Herlighed, som Polakkerne bryste sig af, er 229 just Kilden til samme store Riges Afmægtighed. Thi hvilken Stat kand være skrøbeligere end den, hvorudi enten ingen Resolution kand tages, eller hvor det, som af nogle 100de fornuftige Mænd er besluttet, kand kuldcastes af een, som enten er ukyndig, ilde sindet, eller som af Rigets Fiender haver ladet sig bestikke. At der ingen Tiid skulde findes saadan Mand udi et stort Land, kand ansees som et Mirakel. Erfarenhed lærer, at saadanne Mænd ere ikke saa rare, og Polens Fiender have ofte vidst at betiene sig deraf. Ingen Regiering kand fortiene at bære Navn af Regiering, med mindre dens Majestæt er concentreret enten udi en Person eller udi et Raad, som forestiller det heele Folk; og intet Raad, intet Collegium, og ingen Ret kand være af nogen Nytte, med mindre Stemmernes Pluralitet maa gieide. Jeg tilstaaer gierne, at udi Rettergang mange lide derved; thi det hender sig ofte, at, naar Stemmerne ere saa dealte, at derudi fast er en Ballance, en ukyndig eller ilde sindet Bisidder falder til det ubillige Partie; hvoraf flyder, at en saadan een, ved at legge sin Stemme paa Vegt-Skaalen, afsiger Dommen. Men saadan Uheld kand ikke forekommes udi store og talrige Rette. Man kunde derfor falde paa de Tanker, at et Lands Jurisdiction derved intet leed, om man lod Sager paakiende af en eeneste Dommer, nemlig saadan en, som alle erkjendte for en fornuftig Jurist og en ærlig Mand. Derved kunde forebygges ovenmeldte Uheld, store Penge kunde spares, som maa anvendes paa talrige Collegiers Underholdning, og Umagen blev den samme: Thi det koster ligemegen Umage, enten jeg hører en Sag alleene, eller tillige med andre. Forskiellen er ikkun denne, at Voteringen blev kortere og Skriverens Protocol tyndere. Dette er noget, som kand lade sig høre, hvorvel jeg tvivler ikke paa, at jo adskillige Indvendinger derimod kand gøres. Jeg forbliver etc.